

ევროკავშირი
საქართველოსთვის

ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული
საქართველოს კანონმდებლობა,
საერთაშორისო ვალდებულებები და მათი
აღსრულების შეფასება აბაშის, მარტვილის
და ხონის მუნიციპალიტეტებში

ა(ა)იპ „მწვანე რეგიონები“

2023

ეს პუბლიკაცია შექმნილია საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრის (CSRDG) მხარდაჭერით, ევროკავშირისა და კონრად ადენაუერის ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტის "სამოქალაქო საზოგადოების ინიციატივა: მდგრადი, ღია და ანგარიშვალდებული სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციები საქართველოს განვითარებისთვის" ფარგლებში. მის შინაარსზე სრულად პასუხისმგებელია ა(ა)იპ „მწვანე რეგიონები“ და შესაძლოა, რომ იგი არ გამოხატავდეს ევროკავშირისა და კონრად ადენაუერის ფონდის შეხედულებებს.

პროექტს "სამოქალაქო საზოგადოების ინიციატივა" ახორციელებს კონსორციუმი კონრად ადენაუერის ფონდის (KAS) ხელმძღვანელობით შემდეგ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად - საქართველოს სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი (CSRDG), სამოქალაქო საზოგადოების ინსტიტუტი (CSI), კონსულტაციის და ტრენინგის ცენტრი (CTC), განათლების განვითარების და დასაქმების ცენტრი (EDEC) და ევროპული პოლიტიკის ინსტიტუტი (IEP).

სარჩევი

შესავალი	3
ენერგოეფექტურობის არსი	4
საქართველოს კანონმდებლობა ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებით.....	6
ენერგოეფექტურობის პოლიტიკის დოკუმენტები	13
ენერგოეფექტურობა, ადგილობრივი თვითმართვლობა და სამოქალაქო საზოგადოება.....	15
სამიზნე მუნიციპალიტეტებში ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის აღსრულების შეფასება.....	17
სამიზნე ჯგუფებთან ინტერვიუების ანალიზი.....	19
დასკვნები და რეკომენდაციები.....	22

შესავალი

დედამიწის შეზღუდული ენერგეტიკული რესურსებისა და კლიმატის ცვლილების უარყოფითი გავლენების პირობებში, ენერგოეფექტურობის საკითხი მსოფლიო განვითარების დღის წესრიგში უმნიშვნელოვანეს ადგილს იკავებს. ამასთან დაკავშირებით, არსებობს მრავალი საერთაშორისო შეთანხმება, რომელზეც საქართველოცაა მიერთებული.

იმის გამო, რომ საქართველო, განსაკუთრებით ზამთარში, დიდად არის დამოკიდებული იმპორტირებულ გაზსა და ელექტრო ენერგიაზე, ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის ხელშეწყობისა და კლიმატური ცვლილებების შერბილების გლობალური ვალდებულებების შესრულებისათვის აუცილებელია, რომ ენერგოეფექტურობა ქვეყნის ენერგეტიკული სტრატეგიის კრიტიკულად მნიშვნელოვანი კომპონენტი გახდეს.

ორგანიზაცია ა(ა)იპ „მწვანე რეგიონების“ პროექტი „ენერგოეფექტურობა სამეგრელოსა და იმერეთში საქართველოს ევროპასთან ასოცირების შეთანხმების ფონზე“ განხორციელდა 1.08. 2022 -1.08.2023 პერიოდში სამ მუნიციპალიტეტში - ხონი, აბაშა, მარტვილი. პროექტის მიზანი იყო: სამოქალაქო მონიტორინგისა და ადვოკატირების გზით ხელი შეეწყოს საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების პროცესის, ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (შემდგომში: ასოცირების შეთანხმება), განხორციელებასთან დაკავშირებული რეფორმების, მათ შორის საქართველოს საკანონმდებლო ბაზის მოთხოვნათა განხორციელებას ენერგოეფექტურობის მიმართულებით შემოაღნიშნულ მუნიციპალიტეტებში.

ამ ანგარიშის მიზანია ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული საქართველოს კანონმდებლობისა და საერთაშორისო ხელშეკრულებების ანალიზი და სამიზნე მუნიციპალიტეტებში (ხონი, მარტვილი, აბაშა) აღნიშნული კანონმდებლობის განხორციელებული და შეუსრულებელი მოთხოვნების იდენტიფიკაცია. შესაბამისი რეკომენდაციების მომზადება.

მეთოდოლოგიურად ეს ანგარიში დაფუძნებულია:

ა) სამაგიდო კვლევებზე: ენერგოეფექტურობის კუთხით საქართველოს კანონმდებლობის, საერთაშორისო ვალდებულებების, მათ შორის გათვალისწინებული ასოცირების ხელშეკრულებით და სამიზნე მუნიციპალიტეტების ფუნქციონირების დოკუმენტების ანალიზი;

ბ) გასვლითი სამუშაო: სამიზნე მუნიციპალიტეტებში ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული ზოგადი ინფორმაციის მიღება გაგზავნილი წერილი-კითხვარის საფუძველზე და პირისპირ შეხვედრები მუნიციპალიტეტის პასუხისმგებელ პირებთან;

გ) ორგანიზაციის მიერ მომზადებულ, ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის შესახებ ქცევის, ცოდნისა და შეხედულებების თვისობრივი კვლევის, მათ შორის სამიზნე ჯგუფებთან ინტერვიუების ჩატვლით.

ენერგოეფექტურობის არსი

ზოგადი განმარტებით, ენერგოეფექტურობა არის ნაკლები ენერგიის გამოყენება ერთი და იგივე მომსახურების შესასრულებლად ან იგივე პროდუქტის საწარმოებლად.

ენერგიის უფრო ეფექტურად გამოყენება არის ფინანსური სახსრების დაზოგვის, სათბურის გაზების გამოყოფის შემცირების და დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნის. ერთ-ერთი ყველაზე სწრაფი და ყველაზე ეფექტური გზა ენერგიაზე მზარდი მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად.

ენერგოეფექტურობა არ ნიშნავს ენერგიის გამოყენებაზე შეზღუდვის დაწესებას, ენერგოეფექტურობა გულისხმობს ენერგიის გონივრულად გამოყენებას და მისი დანაკარგების შემცირებას. მოსახლეობის ქცევის შეცვლა, განსაკუთრებით საკუთარ სახლებში, უნდა იყოს ცნობიერების ასამაღლებელი კამპანიის მნიშვნელოვანი ნაწილი. მარტივი და დაბალხარჯიანი ქმედებებით შეიძლება მნიშვნელოვან შედეგებს მივაღწიოთ. უნდა ვიცოდეთ რომ:

- ძველი ნათურების შეცვლა LED ნათურებით ელექტროენერგიის ხარჯს დაახლოებით 75%-ით ამცირებს და ეს ნათურები ათჯერ უფრო დიდხანს მუშაობენ;
- ძველი წყლის გამათბობლის შეცვლა ახალი ენერგოეფექტიანი მოწყობილობით შეამცირებს ენერგიის მოხმარებას საშუალოდ 20%-ით. მიღებული დანაზოგი ანაზღაურებს ახალი მოწყობილობის ხარჯს;
- ფანჯრებისა და კარების არსებული ნაპრალების ამოვსება ყოველწლიურად დაზოგავს სახლის გათბობისა და გაგრილების ხარჯის დაახლოებით 10%-ს;
- სითბოს დაახლოებით 55% იკარგება შენობის სახურავიდან და კედლებიდან, ამიტომ საჭიროა სახლის დათბუნება.¹

ასოცირების შეთანხმება და საქართველოს პოლიტიკური განაცხადი ევროკავშირის წევრობაზე კარგ პერსპექტივებს იძლევა ენერგოეფექტურობის ევროპული გამოცდილების გაზიარებისთვის. ათწლეულზე მეტია, ენერგოეფექტურობის გასაუმჯობესებლად.

ევროკავშირმა მთელი რიგი ღონისძიებები გაატარა. მათ შორის, მიზნად დაისახა ენერგიის წლიური შესყიდვების შემცირება, საჯარო შენობების თერმორეაბილიტაცია, სავალდებულო ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების შემოღება, როგორც წინაპირობა შენობების გასაყიდად ან გასაქირავებლად, პროდუქციის ეტიკეტირება ენერგოეფექტურობის მინიმუმებით, მსხვილი კომპანიების სავალდებულო ენერგო აუდიტი და სხვა. დღესდღეობით, ევროკავშირში ახალი შენობები მოიხმარენ იმ ენერგიის ნახევარს, რასაც 1980-იან წლებში მოიხმარდნენ.

ევროკავშირი საქართველოში ენერგოეფექტურობის ღონისძიებების გატარების მიმართულებით რამდენიმე წელია მუშაობს: ქვეყანას ეხმარება საკანონმდებლო ბაზის ევროკავშირის რეგულაციებთან დაახლოებაში, ენერგოეფექტური მიდგომებისა თუ ტექნოლოგიებისთვის საჭირო ფინანსების მოზიდვასა და მდგრადი ენერგიის მიმართულებით ინოვაციების დანერგვაში.

¹ არქიტექტურისა და ქალაქთმშენებლობის თანამედროვე პრობლემები. სამეცნიერო - ტექნიკური ჟურნალი № 13, ISSN 2233-3266. მთ.რედაქტორი: გია ნაცვლიშვილი, თბილისი, 2020 [jurnali-nomeri-13-2021.pdf\(gtu.ge\)](http://jurnali-nomeri-13-2021.pdf(gtu.ge))

ევროკავშირთან საქართველოს ასოცირების შეთანხმება და ენერგოეფექტურობა

ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებები და სტრატეგიული მიმართულებები აისახა როგორც ზოგად, ასევე სექტორულ კანონებსა და პოლიტიკის დოკუმენტებში. საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან განსაკუთრებით აღსანიშნავია ასოცირების შესახებ შეთანხმება, ერთის მხრივ, საქართველოსა და მეორეს მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის², მათ შორის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ (DCFTA) (შემდგომში: ასოცირების შეთანხმება). იგი გულისხმობს საქართველოს კანონმდებლობის მიახლოებას ევროკავშირის კანონმდებლობასთან და ეს არის პროცესი, რამაც ევროკავშირის წევრობამდე უნდა მიიყვანოს ქვეყანა.

ასოცირების შეთანხმებაში, ენერგოეფექტურობის ზოგადი საკითხები ფართოდაა წარმოდგენილი, კერძოდ: მუხლი 216 (2) -“ბაზრების ორგანიზება“, მუხლი 218 (1)- “ენერგეტიკული თანამეგობრობის შეთანხმებასთან მიმართებაში“, 231 (c) მუხლი - „ვაჭრობისა და ინვესტიციების ხელშემწყობი მდგრადი განვითარება“ და მუხლი 298 (h; j) - “თანამშრომლობა ენერგეტიკის სფეროში“.

კონკრეტული ღონისძიებები გაწერილია შეთანხმების დანართ XXV-ში. აღნიშნულ თავში მოცემულია ევროკავშირის ის დირექტივები, რომელთა ნაწილობრივი შესრულება ევალდება საქართველოს პირველ ეტაპზე. ეს დირექტივებია:

- 2006 წლის 5 აპრილის 2006/32/EC დირექტივა ენერჯის საბოლოო მოხმარების ეფექტიანობისა და ენერგო მომსახურებების შესახებ;
- 2010 წლის 19 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2010/31/EU დირექტივა შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ;
- 2010 წლის 19 მაისის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2010/30/EU დირექტივა ენერგომოხმარების პროდუქტების მიერ მოხმარებული ენერჯისა და სხვა წყაროების ეტიკეტირების და პროდუქციის თაობაზე სტანდარტული ინფორმაციის მითითების შესახებ;
- 2012 წლის 25 ოქტომბრის ევროპარლამენტისა და საბჭოს 2012/27/EU დირექტივა ენერგოეფექტურობის შესახებ.

გარდა ამისა, ასოცირების შეთანხმება მოითხოვს ზემოაღნიშნული დირექტივების აღმსრულებელ 30-მდე დირექტივა/რეგულაციის განხორციელებას. ასოცირების შეთანხმება ძალაშია 2016 წლიდან, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ ევროკავშირი ამის შემდგომ წინ წავიდა და 2019 წლის 11 დეკემბერს ევროკომისიის მიერ მიღებულ იქნა კომუნიკაცია (COM/2019/640 final) - „ევროკავშირის მწვანე შეთანხმება“³. იგი წარმოადგენს ევროკავშირის განვითარების ახალ სტრატეგიას მდგრად ეკონომიკურ მოდელზე გადასვლისათვის, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს ევროკავშირის

²ასოცირების შესახებ შეთანხმება ერთის მხრივ, საქართველოსა და მეორეს მხრივ, ევროკავშირს და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის. დოკუმენტის ნომერი 200/42. საგარეო საქმეთა სამინისტრო 27/06/2014 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2496959>

³ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS. The European Green Deal COM/2019/640 final. Brussels, 11.12.2019 [EUR-Lex - 52019DC0640 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/lexUriCommDoc.do?uri=COM:2019:640:FIN:EN:HTML)

კლიმატური ტრანსფორმაცია 2050 წლისთვის. „მწვანე შეთანხმების“ ფარგლებში მიღებულ იქნა ევროკავშირის ახალი საკანონმდებლო აქტები ან შევიდა ცვლილებები არსებულში. ამ უკანასკნელი აქტებიდან რამდენიმე ასახულია ასოცირების შეთანხმებაში (მაგალითად, ენერგოეფექტურობის დირექტივა), ამიტომ საქართველო ვალდებულია უშუალოდ ჩაერთოს „მწვანე შეთანხმების“ განხორციელებაში. ეს აუცილებლობა უფრო ცხადი ხდება თუ გავითვალისწინებთ, რომ საქართველო ევროკავშირის წევრობის კანდიდატობის მოლოდინშია.

სამწუხაროდ, ჯერ საქართველოს მთავრობას არანაირი განცხადება „მწვანე შეთანხმებასთან“ მიმართებაში არ გაუკეთებია. ასოცირების შეთანხმების განხორციელების ევროპულ შეფასებაში (2022) აღნიშნულია, რომ ევროკავშირმა და საქართველომ ასევე უნდა განიხილონ ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებული ვალდებულებების განახლება ევროკავშირის ახალი კანონმდებლობის შესაბამისად (მაგ., ერთიან ციფრულ ბაზართან და „მწვანე შეთანხმება“).

ახალ სტრატეგიაში ენერგოეფექტურობას განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს. მწვანე შეთანხმების 8 პოლიტიკის მიმართულებიდან ორი უშუალოდ არის დაკავშირებული ენერგოეფექტურობასთან. ესენია: სუფთა, ხელმისაწვდომი და უსაფრთხო ენერჯის მიწოდება; მშენებლობა და შენობების განახლება ენერგო და რესურსეფექტური გზით. ამ მიზნების შესრულებისთვის ევროკომისიამ დაამტკიცა შენობების „განახლების ტალღის“ სტრატეგია⁴.

საქართველოს კანონმდებლობა ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებით

საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების მოთხოვნათა შესრულება ხანგრძლივი პროცესია. საქართველოს კანონმდებლობის მიახლოებას ევროკავშირის კანონმდებლობასთან მოყვა რიგი ცვლილებები საქართველოს კანონმდებლობაში და რიგ შემთხვევებში ახალი კანონების მიღება. 2019-2020 წლებში საქართველოს პარლამენტი ენერგოეფექტურობის მიმართულებით სამი კანონი მიიღო:

- კანონი ენერგოეფექტივობის შესახებ (2019)⁵
- კანონი ენერგოეფექტურობის შესახებ (2020)⁶
- კანონი შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ (2020)⁷

⁴ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A Renovation Wave for Europe - greening our buildings, creating jobs,improving lives COM/2020/662 final, Brussels,14.10.2020.<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0662>

⁵ საქართველოს კანონი ენერგოეფექტივობის შესახებ. დოკუმენტის ნომერი 5688-რს. საქართველოს პარლამენტი 20.12.19 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4745123?publication=1>

⁶ საქართველოს კანონი ენერგოეფექტურობის შესახებ. დოკუმენტის ნომერი 5898-სს. საქართველოს პარლამენტი 21.05.2020 <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4873938?publication=0>

⁷ საქართველოს კანონი შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ. დოკუმენტის ნომერი 5900-სს. საქართველოს პარლამენტი 21.05.2020 <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/4873932?publication=1>

კანონის ენერგოეტიკეტირების შესახებ ძირითადი მიზანია „საქართველოს ბაზარზე განთავსებული ან/და საქართველოში ექსპლუატაციაში გაშვებული ენერგომომხმარებელი პროდუქტის მიერ ენერგიისა და სხვა რესურსების მოხმარების შესახებ, აგრეთვე აღნიშნული პროდუქტის ენერგომომხმარების მაჩვენებლების შესახებ სტანდარტული ინფორმაციისა და დამატებითი ინფორმაციის პროდუქტზე მითითების უზრუნველყოფა, რაც მომხმარებელს საშუალებას მისცემს, ენერგიისა და სხვა რესურსების მოხმარების შემცირების მიზნით უფრო ეფექტიანი პროდუქციის შეარჩევას. ამ კანონის მიზანია აგრეთვე საქართველოს ბაზარზე განთავსებული ან/და საქართველოში ექსპლუატაციაში გაშვებული ენერგომომხმარებელი პროდუქტის ამ კანონითა და სათანადო ტექნიკური რეგლამენტით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა“.

კანონით განსაზღვრულია მისი მოქმედების სფერო, ინფორმაციის მიწოდებისა და მიმწოდებლის/დილერის ვალდებულებები, ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობა კანონის მოთხოვნათა დარღვევისთვის. ამ კანონითა და სათანადო ტექნიკური რეგლამენტით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან შესაბამისობის ზედამხედველობას ახორციელებენ შემოსავლების სამსახური და უფლებამოსილი პირი. კანონის განხორციელებისთვის მიღებულია რამდენიმე კანონქვემდებარე აქტი.

კანონის ენერგოეტიკეტირების შესახებ მიზნებია:

ა) ენერგიის დაზოგვის, ენერგიის მიწოდების უსაფრთხოებისა ენერგოდამოუკიდებლობის გაზრდა, აგრეთვე ენერგეტიკულ ბაზარზე ენერგოეტიკეტირების გაუმჯობესების ხელშეწყობის დაბრკოლებების მაქსიმალურად აღმოფხვრა;

ბ) ქვეყანაში ენერგოეტიკეტირების ხელშეწყობისა და განხორციელებისთვის საჭირო ღონისძიებების ზოგადი სამართლებრივი საფუძვლების განსაზღვრა „ენერგეტიკული გაერთიანების დამფუძნებელ შეთანხმებასთან საქართველოს შეერთების შესახებ“ (საქართველო მიუერთდა 2017 წელს), ოქმით დადგენილი მიზნის მიღწევის უზრუნველსაყოფად;

გ) ენერგოეტიკეტირების ეროვნული სამიზნე მაჩვენებლის შემუშავების პროცედურის ჩამოყალიბება;

დ) ენერგოეტიკეტირების სამოქმედო გეგმის მიღების პროცედურის ჩამოყალიბება;

ე) ენერგოეტიკეტირების ვალდებულების სქემის ან/და პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების ჩამოყალიბება ენერგიის დაზოგვის უზრუნველსაყოფად;

ვ) ქვეყანაში ენერგოეტიკეტირების პოლიტიკის, მისი კოორდინაციის, კონტროლის, ზედამხედველობისა და მონიტორინგის განხორციელება.

კანონი განსაზღვრავს საჯარო და კერძო დაწესებულებების, საყოფაცხოვრებო მომხმარებლების, ენერგომომსახურების მიმწოდებლების, მრეწველობისა და ეკონომიკის სხვა სექტორების ვალდებულებებსა და პასუხისმგებლობის ზომებს ენერგიის ეფექტური მოხმარების, ენერგოდაზოგვის ხელშეწყობისა და ენერგომომსახურების ბაზრის განვითარების პროცესში.

კანონით განსაზღვრული საქმიანობების განხორციელებისთვის, რომლებიც ახალი საქმიანობებია ჩვენს სინამდვილეში, საქართველოს მთავრობა, ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების სამინისტროს წარდგინებით ამტკიცებს სატრენინგო პროგრამებს (მუხლი 14):

ა) ენერგომომსახურების მიმწოდებლებისთვის;

ბ) მრეწველობის სექტორში ენერგოაუდიტის განმახორციელებელთათვის;

გ) შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების განმახორციელებელთათვის;

დ) ენერგომენეჯერებისა და შენობის მიერ ენერჯის მოხმარებაზე გავლენის მქონე ელემენტების მემონტაჟებისთვის;

სატრენინგო პროგრამით მომზადებულ ექსპერტთა სიას ადგენს ეკონომიკის და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და მას საკუთარ ვებგვერდზე აქვეყნებს.

საყურადღებოა კანონის მუხლი 15. სახელმწიფო შესყიდვა. დღევანდელი სახელმწიფო შესყიდვების კანონმდებლობა ტენდერის ჩატარებისას ძირითადად ყურადღებას ამახვილებს შესყიდვის შემოთავაზებულ ფასზე. ენერგოეფექტურმა ტექნოლოგიებმა კი შეიძლება გააძვირონ შესყიდვა, ამიტომ საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – სახელმწიფო შესყიდვების სააგენტო შეიმუშავებს და საქართველოს მთავრობას დასამტკიცებლად წარუდგენს სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესებსა და სახელმძღვანელო პრინციპებს, ხარჯეფექტურობის, ეკონომიკური მიზანშეწონილობის, მდგრადობის პრინციპების, ტექნიკური შესაბამისობისა და სათანადო კონკურენციის გათვალისწინებით.

კანონი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს ადმინისტრაციული ორგანოების სარგებლობაში არსებული შენობების ენერგოეფექტურობის პოლიტიკას (მუხლი 17). ამისთვის საქართველოს მთავრობა:

ა) ყოველწლიურად უზრუნველყოფს ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული, გათბობის ან გაგრილების საჭიროების მქონე შენობის საერთო სასარგებლო ფართობის 1%-ის განახლებას საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული მინიმალური ენერგეტიკული მახასიათებლების მიღწევის მიზნით;

ბ) უზრუნველყოფს ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებულ შენობაში და სხვა ობიექტზე ენერგომენეჯმენტის სისტემების დანერგვას.

შენობის საერთო სასარგებლო ფართობის 1%-ის განახლების ვალდებულება არ ვრცელდება:

ა) კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსის მქონე შენობაზე, თუ ამ შენობის ენერგეტიკული მახასიათებლების შეცვლა გამოიწვევს მისი განსაკუთრებული ხასიათისა და გარეგნული იერსახის ცვლილებას;

ბ) საქართველოს თავდაცვის ძალების სარგებლობაში ან ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებულ შენობაზე, რომელიც გამოიყენება ეროვნული/საზოგადოებრივი უსაფრთხოებისთვის, გარდა საცხოვრებელი შენობისა ან შეიარაღებული ძალების საოფისე შენობისა;

გ) საკულტო-რელიგიური დანიშნულების შენობა-ნაგებობაზე.

ზოგადად ამ კანონით განსაზღვრული ენერგოეფექტურობის პოლიტიკა ითვალისწინებს ენერგოეფექტურობის საკანონმდებლო ბაზის შექმნას (კანონი ითვალისწინებს, რამოდენიმე კანონქვემდებარე აქტის მიღებას), ენერგოეფექტურობისა და ენერჯის დაზოგვის ეროვნული სამიზნე მაჩვენებლების განსაზღვრას და იმ ბარიერების აღმოფხვრას, რომლებიც ხელს უშლის ენერჯის მიწოდებისა და მოხმარების ეფექტურობას და ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმით განსაზღვრული ენერჯის დაზოგვის ეროვნული სამიზნე მაჩვენებლის მიღწევას.

კანონი ითვალისწინებს 17 კანონქვემდებარე აქტის მიღებას. უმრავლესობა მიღებულია, მაგრამ რამოდენიმე უმნიშვნელოვანესი აქტი არ არის მიღებული, რამოდენიმე კი ძალაში შედის 2025 წლიდან. აქედან გამომდინარე, კანონი რა თქმა უნდა სრულყოფილად ვერ იმუშავებს.

#	კანონის მიღებიდან (21.05.20) 12 თვეში გამოსაცემი აქტები	მიღებულია /ძალაშია
1	ენერგოეფექტურობის ვალდებულების სქემის ან პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების ან ენერგოეფექტურობის ვალდებულების სქემისა და პოლიტიკის ალტერნატიული ღონისძიებების დამტკიცება	20.05.22
2	ენერგეტიკული გაერთიანების სამდივნოსთვის ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამიზნე მაჩვენებლის შესრულების თაობაზე ანგარიშგების წესის დამტკიცება	20.05.22
3	გაზომვისა და დადასტურების პლატფორმის ფორმატის განსაზღვრას და მასზე ინფორმაციის/მონაცემების განთავსების წესის დამტკიცება	12.10.22/ 23.09.23
4	ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობების რეესტრის წარმოების წესის დამტკიცება	03.08.22.
5	ენერგოაუდიტის ჩატარების წესის დამტკიცება	არა
6	ენერგოეფექტურობის გასაუმჯობესებელი ღონისძიებების განხორციელებისა და მიღწეული ენერგოდანაზოგების შესახებ ანგარიშგების წესის დამტკიცება	12.10.22/ 23.09.23
7	ადმინისტრაციული ორგანოს სარგებლობაში არსებული შენობის ენერგომახასიათებლების შესახებ ხელშეკრულების ნიმუშის დამტკიცება	
8	ენერგომახასიათებლების შესახებ ხელშეკრულებისთვის ანგარიშსწორებისწესების დამტკიცება	
9	ენერგომახასიათებლების შესახებ ხელშეკრულების მხარეთა ზოგადი უფლება-მოვალეობების განსაზღვრა	16.02.23/ 01.01.25
10	სატრენინგო პროგრამების დამტკიცება	არა
11	ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმის (ეესგ) დამტკიცება	მუშავდება ახალი გეგმა
12	ენერგოაუდიტორთა სერტიფიცირებისა და აკრედიტაციის წესების დამტკიცება	არა
	კანონის მიღებიდან (21.05.20) 16 თვეში გამოსაცემი აქტები	
1	ამ კანონით გათვალისწინებული ადმინისტრაციული პასუხისმგებლობის დაკისრების შესახებ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ოქმის ფორმის დამტკიცება	14/07/22
2	გათბობისა და გაგრილების სისტემების ხარჯეფექტურობის ანალიზის წესის დამტკიცება	20/05/22
	კანონის მიღებიდან (21.05.20) 24 თვეში გამოსაცემი აქტები	
1	ენერგომახასიათებლების შესახებ ხელშეკრულების განხორციელების ბიუჯეტირების წესის დამტკიცება	01.08.22/ 01.01.25
2	სახელმწიფო შესყიდვების სფეროში ენერგოეფექტურობის განხორციელების წესებისა და სახელმძღვანელო პრინციპების დამტკიცება	
3	ენერგოეფექტური სახელმწიფო შესყიდვების განხორციელების მიზნით ეროვნული მონეტარული ზღვრების დამტკიცება	

კანონი შენობების ენერგოეფექტურობასთან შესახებ მიზანია შენობებში ისეთი სისტემის დანერგვა, რომელიც ენერგორესურსების რაციონალურ გამოყენებას შეუწყობს ხელს.

კანონი მეპატრონეებს შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატის ფლობას ავალდებულებს. აღნიშნულ რეგულაციას დაექვემდებარება როგორც ახალი, ისე ძველი შენობები. სერტიფიკატის გაცემა მოხდება მხოლოდ იმ შენობებზე, რომლებიც ენერგოეფექტურობის მინიმალურ მოთხოვნებს აკმაყოფილებენ და შენობის ან შენობის ნაწილის ენერგოეფექტურობის გაუმჯობესების შესახებ რეკომენდაციებს ითვალისწინებენ. გარდა ამისა, შენობებში მოხდება გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების ინსპექტირებაც. შენობის ენერგოეფექტურობის სერტიფიკირებას და შენობაში გათბობის სისტემების ინსპექტირებას დამოუკიდებელი ექსპერტი განახორციელებს.

კანონს შემოაქვს და განმარტავს მასში გამოყენებულ ცნებს, მათ შორის ისეთ საკვანძოების როგორებიცაა:

ენერგოაუდიტი – სისტემური პროცედურა, რომლის მიზანია შენობის ენერგოეფექტურობის, სამრეწველო ან კომერციული პროცესის ან/და დანადგარის, საჯარო ან კერძო მომსახურების ობიექტის მიერ ენერჯის მოხმარების შესახებ არსებული ინფორმაციის მოძიება, ენერჯის დაზოგვის ხარჯეფექტური პოტენციალის გამოვლენა და გაანგარიშება და შედეგების შესახებ ანგარიშგება;

ენერგოეფექტურობის კლასი – შენობის ენერგოეფექტურობის აღმნიშვნელი, ადვილად აღსაქმელი საზომი, რომელიც გამოხატულია ლათინური ანბანის ასოებით – „A“-დან „G“-ის ჩათვლით;

ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატი – შენობის ან შენობის ნაწილის ენერგოეფექტურობის ამსახველი დოკუმენტი, რომელიც გაცემულია დამოუკიდებელი ექსპერტის მიერ.

თითქმის ნულოვანი ენერგომოხმარების შენობა – შენობა, რომელსაც აქვს ძალიან მაღალი ენერგოეფექტურობა და ენერჯიაზე თითქმის ნულოვანი ან ძალიან მცირე მოთხოვნილება, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილი იმავე ადგილზე ან ახლო ტერიტორიაზე წარმოებული, განახლებადი წყაროებიდან მიღებული ენერჯიით კმაყოფილდება.

აღსანიშნავია, რომ მოთხოვნა შენობა იყოს ნულოვანი ენერგომოხმარების მყისიერად არ ხორციელდება. მოთხოვნა ვრცელდება შენობებზე რომელთა მშენებლობის ნებართვის მისაღებად განცხადება წარდგენილი იქნება 2029 წლის 30 სექტემბრის შემდეგ. ხოლო იმ შენობებისთვის, რომლებიც საჯარო დაწესებულების სარგებლობაშია ან/და საკუთრებაშია, მშენებლობის ნებართვის მისაღებად განცხადება წარდგენილი უნდა იყოს 2027 წლის 30 სექტემბრის შემდეგ.

კანონი ითვალისწინებს რამოდენიმე კანონქვემდებარე აქტის მიღებას, უმრავლესობა მიღებული არ არის. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ კანონის ძირითადი მუხლები ძალაში შედის 2026, 2027 და 2029 წლებში.

#	20.06.21 -მდე მისაღები აქტები	მიღებულია
1	შენობების ენერგოეფექტურობის გამოთვლის ეროვნული მეთოდოლოგიის დამტკიცება	07.09.21
2	შენობების, შენობების ნაწილების ან შენობების ელემენტების ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნების დამტკიცება	13.07.21
3	შენობების, შენობების ნაწილების ან შენობების ელემენტების ენერგოეფექტურობის მინიმალური მოთხოვნების ხარჯობითი დონეების გამოთვლის შედარებითი მეთოდოლოგიის დამტკიცება	არა
4	ენერგოეფექტურობის გამოსათვლელი ერთი ან რამდენიმე პროგრამის შემუშავებისა და გამოყენების წესის დამტკიცება	არა
5	ახალი შენობის/არსებული შენობის ჯამური ენერგოეფექტურობის გათვალისწინებით, შენობის საინჟინრო-ტექნიკური უზრუნველყოფის სისტემების სწორი შერჩევისა და მონტაჟის, რეგულირებისა და მართვის წესების დამტკიცება	არა
6	შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატებისა და გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების ანგარიშების რეესტრისა და დამოუკიდებელი ექსპერტების შესახებ მონაცემთა ბაზის წარმოების წესის დამტკიცება	არა
	01.01.22-მდე მისაღები აქტები	
1	შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიცირების წესის დამტკიცება	არა
2	შენობებში გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების რეგულარული ინსპექტირების წესის დამტკიცება	არა
3	შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატების გამცემი და შენობებში გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების განმახორციელებელი დამოუკიდებელი ექსპერტის აკრედიტაციისა და სერტიფიცირების წესების დამტკიცება	არა
4	შენობების ენერგოეფექტურობის სერტიფიკატებისა და გათბობისა და ჰაერის კონდიციონირების სისტემების ინსპექტირების ანგარიშის შემოწმებისა და გადამოწმების წესების დამტკიცება	არა

ენერგოეფექტურობის პოლიტიკის დოკუმენტები

ენერგოეფექტურობა და კლიმატის ცვლილების პრობლემები მჭიდროდ არიან დაკავშირებული. საქართველოს კანონის ენერგოეფექტურობის შესახებ თანახმად, ამ სფეროში პოლიტიკის ძირითადი დოკუმენტი უნდა ყოფილიყო საქართველოს ენერგო ეფექტურობის სამოქმედო გეგმა. ასეთი დოკუმენტი შემუშავებულ იქნა 2019-2020⁸ წლებისთვის, რომელშიც ასახული იქნა ამ პერიოდში განსახორციელებელი ენერგოეფექტურობის განვითარების ხელშეწყობის საინვესტიციო და პოლიტიკის ღონისძიებები, თუმცა მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, აღარ განახლებულიყო მუშაობა აღნიშნულ დოკუმენტზე, დაიგეგმა „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ საქართველოს კანონში ცვლილების შეტანა, რომლითაც ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა ჩანაცვლდება ენერგეტიკისა და კლიმატის ინტეგრირებული გეგმით, რომლის პროექტიც უკვე შემუშავებულია. ეს დამატებით მიგვანიშნებს მჭიდრო კავშირს ენერგოეფექტურობასა და კლიმატის ცვლილების პრობლემატიკას შორის.

აღსანიშნავია, ქვეყნის განვითარების უპირველესი პოლიტიკის დოკუმენტი „ხედვა 2030-საქართველოს განვითარების სტრატეგია“, სადაც ენერგოეფექტურობას ეთმობა ერთი ქვეთავი. დოკუმენტში ნათქვამია, რომ ენერგოეფექტურობის ხელშეწყობა არსებული ენერგოდეფიციტის დასაბალანსებლად, ადგილობრივი რესურსების ათვისების პარალელურად, აქტიურად გატარდება ენერჯის დაზოგვისაკენ მიმართული ზომები, რაც შექმნის დამატებით საშუალებას, შემცირდეს ქვეყნის ერთიან ენერგეტიკულ ბალანსში იმპორტის წილი.

დოკუმენტში ძირითადად ჩამოთვლილია ის შესასრულებელი საქმიანობები, რომლებსაც ითვალისწინებს საქართველოს შესაბამისი კანონმდებლობა.

2015 წელს, გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის (UNFCCC) მხარეთა კონფერენციამ (COP), მიიღო „პარიზის შეთანხმება - კლიმატის ცვლილების საერთაშორისო რეჟიმის შესახებ“ სამართლებრივად სავალდებულო მესამე შეთანხმება, რომელიც ვრცელდება ყველა მიერთებულ სახელმწიფოზე, მათი განვითარების ღონის მიუხედავად. პარიზის შეთანხმება ადგენს, ერთი მხრივ, ოპერაციულ მიზანს, გლობალური საშუალო ტემპერატურის ზრდის 2°C-მდე შეზღუდვისა წინარე ინდუსტრიულ დონესთან შედარებით და, მეორე მხრივ, სასურველ მიზანს, ტემპერატურის ზრდის 1.5°C-მდე შეზღუდვისა, როგორც სასურველის.

ვალდებულებიდან გამომდინარე, საქართველომ მოამზადა „განახლებული ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“⁹ დოკუმენტი და კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიისა და 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმა¹⁰. ამ დოკუმენტებით საქართველომ განსაზღვრა მისი

მთავარი და სექტორული სათბურის აირების შემცირების სამიზნე მაჩვენებლები, მიმართულებები

⁸ ენერგოეფექტურობის სამოქმედო გეგმა (ეესგ) 2019-2020. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო 2018
http://www.economy.ge/uploads/files/2017/energy/samoqmedo_gegma/2019_2020_clis_energoefekturobis_samoqmedo_ge

⁹ განახლებული ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილი (NDC), საქართველოს მთავრობა- 2021
<https://mepa.gov.ge/Ge/Files/ViewFile/50125>

¹⁰ კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგია და 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმა. საქართველოს მთავრობა- 2020
<https://eiec.gov.ge/Home.aspx/Files/ViewFile/355>

და ღონისძიებები 2030 წლისთვის. კლიმატის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა განსაზღვრავს კლიმატის ცვლილების შერბილების სახელმწიფო პოლიტიკას შემდეგ სექტორებში: ენერჯის გენერაცია და გადაცემა, ენერჯის მოხმარება სატრანსპორტო სექტორში, ენერჯის მოხმარება შენობებში, ენერჯის მოხმარება მრეწველობაში და სამრეწველო პროცესებში, სოფლის მეურნეობაში, ნარჩენების მართვა და სატყეო მეურნეობაში. ეს დოკუმენტი თანხვედრაშია ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებულ ევროკავშირის სამართლებრივ აქტებთან.

ამასთან, საქართველო, 2017 წლიდან, ენერგეტიკული გაერთიანების წევრია და როგორც წევრი, 2030 წლის მიზნების განსაზღვრად ამზადებს ენერგეტიკისა და კლიმატის ინტეგრირებულ ეროვნულ სამოქმედო გეგმას, რომელმაც, როგორც ავღნიშნეთ უნდა შეცვალოს ენერგოეფექტურობის ეროვნული სამოქმედო გეგმა.

გარდა აღნიშნულისა, საქართველომ პრიორიტეტად მიიღო მდგრადი განვითარების 17 -ვე მიზანი (SDG), მათ შორისაა ენერგოეფექტურობასთან მჭიდროდ დაკავშირებული ორი მიზანი: მიზანი 7 – ხელმისაწვდომი, საიმედო სტაბილური და თანამედროვე ენერჯის საყოველთაო ხელმისაწვდომობა და მიზანი 13 – კლიმატის ცვლილებისა და მისი ზეგავლენის წინააღმდეგ გადაუღებელი ზომების გატარება. მიღებულ იქნა მდგრადი განვითარების მიზნების ეროვნული დოკუმენტი¹¹.

აღნიშნული დოკუმენტები მჭიდრო კავშირშია ენერგოეფექტურობის საკითხებთან, ვინაიდან კლიმატის ცვლილების გავლენების შემცირება დიდადაა დამოკიდებული გარემოში სათბური აირების შემცირებასთან, რომელიც მნიშვნელოვნად ენერგეტიკული რესურსების დაზოგვით ანუ ენერგოეფექტურობით მიიღწევა.

თვითმმართველობის ადგილობრივ დონეზე, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ევროკავშირის მიერ 2008 წელს დაწყებული საერთაშორისო პროცესი „მერების შეთანხმება კლიმატისა და ენერგეტიკისთვის“ (მერების შეთანხმება)¹². ამჟამად შეთანხმებაზე ხელი აქვს მოწერილი 57 ქვეყნის 11 ათასზე მეტ, დიდ თუ მცირე ქალაქსა და მუნიციპალიტეტს. საქართველოში „მერების შეთანხმების“ ხელმომწერია 24 ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანო.

მერების შეთანხმების ხელმომწერებმა ვალდებულება აიღეს მოემზადებინათ და 2020 წლამდე განხორციელებინათ მდგრადი ენერგეტიკის სამოქმედო გეგმა (SEAP). მერების ახალი, კლიმატისა და ენერგეტიკის შეთანხმების ხელმომწერი ვალდებულებას იღებენ მოამზადონ და 2030 წლამდე განხორციელონ მდგრადი ენერგეტიკისა და კლიმატის სამოქმედო გეგმა (SECAP), რომელიც ითვალისწინებს კლიმატის შერბილებასაც და ადაპტაციასაც.

სამოქმედო გეგმები წარმოადგენენ საკვანძო დოკუმენტებს, რომლებშიც გაწერილია თუ როგორ განხორციელებს შეთანხმების ხელმომწერი საკუთარ ხედვას და ამოცანას.

გეგმები მოიცავენ არსებული სიტუაციის შეფასებას, ე.ი. საბაზისო ემისიის ინვენტარიზაციას კლიმატის შერბილების ნაწილისთვის და რისკებისა და მოწყვლადობის შეფასებას ადაპტაციის ნაწილისთვის, დასახულ მიზნებსა და ამოცანებს, დაგეგმილ ღონისძიებებს თავისი ვადებით;

¹¹ მდგრადი განვითარების მიზნების ეროვნული დოკუმენტი. საქართველოს მთავრობის განკარგულება #2328. თბილისი 2019

¹² მერების შეთანხმება კლიმატისა და ენერგეტიკისთვის -2016 <https://www.com-east.eu/ka/official-documents/>

„მერების შეთანხმებით“ აღებული ვალდებულებები ვრცელდება ადგილობრივ სახელისუფლებო ორგანოს დაქვემდებარებულ მთელს გეოგრაფიულ ტერიტორიაზე, სამოქმედო გეგმა უნდა შეიცავდეს საქმიანობას, რომელსაც ეწევა როგორც სახელმწიფო, ისე კერძო სექტორი.

კლიმატის ცვლილების გლობალური მიზნებიდან გამომდინარე, შეთანხმების ხელმომწერები ვალდებულებას იღებენ ხელი შეუწყონ ამ მიზნების მიღწევას შემდეგი გზით:

- 2030 წლამდე ნახშირორჟანგის (ასევე, სხვა სათბურის აირების) გამოყოფის მინიმუმ 30%-ით შემცირებით, ენერგოეფექტურობის ამაღლებითა და განახლებადი ენერჯის წყაროების გამოყენების საშუალებით;
- კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული მოვლენებისადმი ადაპტაციით მედეგობის ამაღლება;
- მერების გლობალური შეთანხმების ფარგლებში, ევროკავშირისა და მის გარეთ მდებარე, სხვა ადგილობრივ და რეგიონალური ხელისუფლების ორგანოებთან პირდაპირი თანამშრომლობითა და თანაბარი ურთიერთქმედების გზით. ხედვის, გამოცდილების და სიანხლების გაზიარებითა და ურთიერთგაცვლით.

შეთანხმების ხელმომწერთ შუძლიათ თავად ამოირჩიონ მოქმედების არეალი. პრინციპში მოსალოდნელია, რომ სამოქმედო გეგმების უმეტესობა მოიცავს იმ სექტორებს, რომლებიც ემისიის ინვენტარიზაციაში და რისკებისა და მოწყვლადობის შეფასებაშია. კლიმატის ცვლილების შერბილებს ნაწილში რეკომენდებულია იმ აქტივობების შეტანა, რომელიც შეთანხმების საკვანძო სექტორებზეა მიმართული:

- მუნიციპალური შენობები, ატმოსფერული/ნაგებობები;
- სხვა (არამუნიციპალური) შენობები, ატმოსფერული/ნაგებობები;
- საცხოვრებელი სახლები;
- ტრანსპორტი.

ენერგოეფექტურობა, ადგილობრივი თვითმართველობა და სამოქალაქო საზოგადოება

ენერგოეფექტურობის პრინციპების დანერგვა და განხორციელება ახალი საქმიანობაა, ამიტომ მისი პოპულარიზაცია, ენერგომომხმარებლების ცნობიერების ამაღლება და ადვოკატირება სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციების პრიორიტეტი უნდა იყოს. მთავრობა და ადგილობრივი ხელისუფლება ვალდებულია ხელი შეუწყოს საზოგადოებრივი ორგანიზაციების საქმიანობას ამ მიმართულებით. ასოცირების შეთანხმების 370-ე მუხლი მოითხოვს, რომ მხარეებმა ხელი შეუწყონ დიალოგისა და თანამშრომლობის განვითარებას ორივე მხარის სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებს შორის, როგორც ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმების განუყოფელ ნაწილს.

აღნიშნული დიალოგის მიზნებს წარმოადგენს:

(ა) ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ურთიერთობებში, განსაკუთრებით კი წინამდებარე შეთანხმებით გათვალისწინებული დებულებების განხორციელების პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების ჩართვა;

(ბ) საჯარო გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების მონაწილეობის უზრუნველყოფა, განსაკუთრებით საჯარო ინსტიტუტებს წარმომადგენლობითი ასოციაციებსა და სამოქალაქო საზოგადოებას შორის ღია, გამჭვირვალე და რეგულარული დიალოგის შენარჩუნების გზით;

(გ) ინსტიტუტების მშენებლობისა და სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაციების განვითარების მიზნით, სხვადასხვა მიმართულებით ხელშეწყობი გარემოს შექმნის უზრუნველყოფა რაც, სხვა საკითხებთან ერთად ითვალისწინებს ადვოკატირების მხარდაჭერას, არაფორმალურ და ფორმალურ კავშირებს, ერთობლივ ვიზიტებსა და სამუშაო სემინარებს, რაც უზრუნველყოფს სამოქალაქო საზოგადოებისათვის სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნას;

(დ) თითოეული მხარის მიერ სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენელთათვის შესაძლებლობების შექმნა, რათა ისინი გაეცნონ სამოქალაქო საზოგადოებასა, მათ შორის, სოციალურ პარტნიორებსა და საჯარო სამსახურებს შორის კონსულტაციებისა და დიალოგის პროცესს საჯარო პოლიტიკის შემუშავების პროცესში სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობის გაძლიერების მნიშვნელობის გათვალისწინებით;

კანონის „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ 25 მუხლით, „ენერგომომხმარებლის ინფორმირება და ცნობიერების ამაღლება“ თანახმად:

ენერგიის მცირე მომხმარებლების, მათ შორის, საყოფაცხოვრებო მომხმარებლების, მიერ ენერგიის ეფექტური მოხმარების ხელშეწყობისა და წახალისების მიზნით სამინისტრო მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობით იღებს შესაბამის ზომებს ან/და საქართველოს მთავრობას წარუდგენს მოსაზრებებს:

ა) ენერგოეფექტურობის გასაუმჯობესებელი ღონისძიებების განხორციელების მიზნით:

ა.ა) დაბალპროცენტიანი სესხების გაცემის თაობაზე;

ა.ბ) ენერგოეფექტურობის ღონისძიებების ღირებულების ანაზღაურების თაობაზე;

ა.გ) არაანაზღაურებადი ტექნიკური და ფინანსური დახმარების თაობაზე;

ბ) ენერგოეფექტურობის გაზრდის მიზნით – ცნობიერების ამაღლების თაობაზე;

გ) საინფორმაციო და საგანმანათლებლო ღონისძიებების დანერგვის თაობაზე;

დ) სამუშაო ადგილებზე ენერგიის მოხმარებაში ქცევითი ცვლილების წახალისების თაობაზე;

ე) საბოლოო მომხმარებლების, მათ შორის, ენერგიის მომხმარებელი ორგანიზაციების, მიერ აღრიცხვის „ჭკვიანი“ სისტემების დამონტაჟების წახალისების თაობაზე;

სამიზნე მუნიციპალიტეტებში ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული კანონმდებლობის აღსრულების შეფასება

ენერგოეფექტურობის პრობლემატიკასთან დაკავშირებით სამიზნე მუნიციპალიტეტებს გაეგზავნათ წერილი (იხილეთ):

„ბატონო ...

ჩვენი 14/09/2022 წ. N-1 წერილით გაცნობეთ, რომ არასამთავრობო ორგანიზაცია „მწვანე რეგიონები“ იწყებს პროექტის განხორციელებას, „ენერგოეფექტურობა სამეგრელოსა და იმერეთში საქართველოს ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების ფონზე, აბაშის, მარტვილის და ხონის მუნიციპალიტეტებში. აღნიშულ შეთანხმებაში, ენერგოეფექტურობის საკითხები ფართოდაა წარმოდგენილი, კერძოდ: მუხლი 216 (2), მუხლი 218 (1), მუხლი 298 (h;j) და მუხლი 370.

ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული საქართველოს ვალდებულებები და სტრატეგიული მიმართულებები აისახა როგორც ზოგად, ასევე სექტორულ კანონებსა და პოლიტიკის დოკუმენტებში. აღსანიშნავია საქართველო კანონები: „შენობების ენერგოეფექტურობის შესახებ“ და „ენერგოეფექტურობის შესახებ. პოლიტიკის დოკუმენტებიდან უმნიშვნელოვანესია საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგია და 2021-2023 წლების სამოქმედო გეგმა (2020).

კანონის „ენერგოეფექტურობის შესახებ 25 მუხლით, „ენერგომომხმარებლის ინფორმირება და ცნობიერების ამაღლება“ თანახმად:

1. ენერჯის მცირე მომხმარებლების, მათ შორის, საყოფაცხოვრებო მომხმარებლების, მიერ ენერჯის ეფექტური მოხმარების ხელშეწყობისა და წახალისების მიზნით სამინისტრო მუნიციპალიტეტებთან თანამშრომლობით იღებს შესაბამის ზომებს ან/და საქართველოს მთავრობას წარუდგენს მოსაზრებებს:

ა) ენერგოეფექტურობის გასაუმჯობესებელი ღონისძიებების განხორციელების მიზნით: ა.ა) დაბალპროცენტიანი სესხების გაცემის თაობაზე;

ა.ბ) ენერგოეფექტურობის ღონისძიებების ღირებულების ანაზღაურების თაობაზე; ა.გ) არაანაზღაურებადი ტექნიკური და ფინანსური დახმარების თაობაზე;

ბ) ენერგოეფექტურობის გაზრდის მიზნით – ცნობიერების ამაღლების თაობაზე; გ) საინფორმაციო და საგანმანათლებლო ღონისძიებების დანერგვის თაობაზე;

დ) სამუშაო ადგილებზე ენერჯის მოხმარებაში ქვევითი ცვლილების წახალისების თაობაზე;

ე) საბოლოო მომხმარებლების, მათ შორის, ენერჯის მომხმარებელი ორგანიზაციების, მიერ აღრიცხვის „ჭკვიანი სისტემების დამონტაჟების წახალისების თაობაზე.

გთხოვთ გვაცნობოთ, თუ ჩატარებულა რაიმე ღონისძიებები ამ მუხლის მოთხოვნათა შესრულებისთვის.

გარდა ამისა, ენერგოეფექტურობის პოლიტიკის და კლიმატის ცვლილების შერბილების პოლიტიკის განხორციელებისთვის მუნიციპალიტეტების დონეზე, უმნიშვნელოვანესია საერთაშორისო პროცესი „მერების შეთანხმება“, რომელსაც საქართველოს 24 მუნიციპალიტეტი მიერთებული.

თუ მიმდინარეობს მუშაობა, რათა მუნიციპალიტეტი მიუერთდეს „მერების შეთანხმებას“. ჩვენ მზად ვართ გაგიწიოთ დახმარება ზემოაღნიშნული მოთხოვნების შესრულებაში“.

მუნიციპალიტეტებიდან მიღებული პასუხებით ირკვევა, რომ ენერგოეფექტურობის მიმართულებით რიგი სამუშაოებია ჩასატარებელი, არ ამოქმედებულა ენერგოეფექტურობის შესახებ კანონის 25-ე მუხლი, რომელიც უშუალოდ შეეხება მუნიციპალიტეტებს.

ხონსა და აბაშის მუნიციპალიტეტებში ენერგოეფექტურობის სამუშაოები შემოიფარგლება გარე განათებით რამოდენიმე შენობების ელემენტარული დათბუნებით,

ინფორმირების მხრივ შედარებით უკეთესი მდგომარეობაა მარტვილში. არქიტექტორის პასუხით ირკვევა, რომ ხდება პირის ინფორმირება თუ როგორ გავხადოთ უკვე აშენებული შენობა ენერგოეფექტური, ან როგორ ავაშენოთ საცხოვრებელი სახლი ისე, რომ მშენებლობის დროს, გამოყენებული იქნეს თბოიზოლაცია, რომლის დანიშნულებაცაა შენობაში შექმნას კომფორტული მიკროკლიმატი, შეამციროს სითბოს დანაკარგი. მუნიციპალიტეტი განურჩევლად საკუთრების ფორმისა, შენობის პროექტის მომზადებისას, პირველად მოთხოვნად აყენებს ენერგოეფექტურობის მინიმალურ მოთხოვნებს. კერძოდ, როგორც უნდა იყოს შენობის სახურავი, კედლები და იატაკი, გამოყენებული არის თუ არა ენერგეფექტური მასალები, აკმაყოფილებს თუ არა ენერგოეფექტურობის მინიმალურ მოთხოვნებს. შენობის შიდა და გარე განათებისათვის ენერგო დამზოგი ან მზის ენერგიაზე მომუშავე ნათურების და ელექტრომოწყობილების გამოყენების შესახებ. მუნიციპალიტეტის მოსახლეობისათვის აგრეთვე პერიოდულად ხდება ინფორმაციის მიწოდება მზის ენერჯის გამოყენებით საცხოვრებელ სახლებში გათბობა-კონდიციონერების სისტემების მოწყობის შესახებ.

უნდა აღინიშნოს, რომ სამივე მუნიციპალიტეტში სრულდება “საქართველოს კლიმატის ცვლილების 2030 წლის სტრატეგიის“ „2021–2023 წლების სამოქმედო გეგმის“ 3.3. ამოცანის მოთხოვნა: “საცხოვრებელ, კომერციულ და საზოგადოებრივი დანიშნულების შენობებში ენერგოეფექტური მიდგომებისა და ენერგოეფექტური განათების დამონტაჟების წახალისება“. მუნიციპალიტეტების მფლობელობაში არსებულ შენობებებში დამონტაჟებულია ენერგოეფექტური ნათურები.

გარდა ზემოაღნიშნული ზოგადი ინფორმაციისა, ორგანიზაციის მიერ ჩატარდა ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის შესახებ ქცევის, ცოდნისა და შეხედულებების თვისობრივი კვლევა ინტერვიუების გამოყენებით (იხილეთ კვლევის ძირითადი შედეგები სამიზნე ჯგუფების მიხედვით):

სამიზნე ჯგუფებთან ინტერვიუების ანალიზი

	თვითმმართველობა	სავაჭრო ობიექტები	მოსახლეობა
<p>1.სამიზნე ჯგუფების ქცევა ენერგოეფექტური საქონლის შეძენისას</p>	<p>ხონის და აბაშის თვითმმართველობის წარმომადგენლები, მათ დაქვემდებარებაში არსებული შენობების რემონტისა თუ ახალი მშენებლობებისას ნაწილობრივ ითვალისწინებენ მასალის ენერგოეფექტურობას, ასევე ნაკლებად ხდება მშენებლობისას შენობის დათბობა და აღჭურვა ენერგოეფექტური მასალებით</p> <p>მარტვილის წარმომადგენლები ბიუჯეტის შესაძლებლობის ფარგლებში, ითვალისწინებენ როგორც ახალი მშენებლობისას, ისე რემონტებისას და შენობების აღჭურვისას მასალისა და ენერგო მომხმარებელი საქონლის ენერგოეფექტურობას, ცდილობენ ბიუჯეტში ჩაღებულ იქნას შესაბამისი მასალისა და საქონლის შეძენა.</p>	<p>სამივე ქალაქში შედარებით დიდი მოცულობის (განსაკუთრებით ქსელური მაღაზიების ფილიალებში) მენეჯერები მაღაზიისთვის გასაყიდი საქონლის შეძენისას ბაზრის მოთხოვნილების გათვალისწინებით იძენენ ენერგოეფექტურ საქონელს (დაახლოებით 40-50%). როგორც მენეჯერი, ისე კონსულტანტი, საქონლის სხვა თვისებებთან ერთად მომხმარებელს აწოდებს ინფორმაციას ენერგო ეფექტურობის შესახებ.</p> <p>შედარებით მცირე მოცულობის მაღაზიებში ნაკლებ ყურადღებას აქცევენ საქონლის ენერგოეფექტურობას, მხოლოდ იმ შემთხვევაში აწოდებენ მომხმარებელს ინფორმაციას ენერგოეფექტურობის შესახებ, თუ თავად მომხმარებელი მოითხოვს.</p> <p>ამ მაღაზიებში ძირითადად იყიდება ენერგოეფექტური ნათურები.</p>	<p>ენერგოეფექტური საქონლის შეძენისას მომხმარებელი მაღაზიაში ძირითადად მოითხოვს ენერგოეფექტურ ნათურებს, კითხულობს ნათურის სიმძლავრეს და დახარჯულ ენერგიას.</p> <p>სხვა საქონლის შეძენისას, ძირითადად დამოკიდებულია მაღაზიის კონსულტანტის რჩევაზე.</p>

<p>2. ცოდნა კანონმდებლობის შესახებ</p>	<p>აბაშისა და ხონის წარმომადგენლებმა იციან, ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის შესახებ, მაგრამ არა აქვთ ინფორმირება ეტიკეტირების და შენობების ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის შესახებ.</p> <p>ზედაპირულია ცოდნა „ენერგოეფექტურობის შესახებ“ - კანონის 25-ე მუხლის შესახებ.</p> <p>მარტვილის თვითმმართველობის ორგანოს (ინფრასტრუქტურის სამსახურის წარმომადგენელს, ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის (სამივე კანონის) შესახებ აქვს ცოდნა; იცის 25-ე მუხლის შესახებ. მაგრამ, აინტერესებს ინფორმაცია: დაბალპროცენტიანი სესხების გაცემის შესახებ; არაანაზღაურებადი ტექნიკური და ფინანსური დახმარების თაობაზე; ენერგოეფექტურობის ღონისძიებების ღირებულობების ანაზღაურების შესახებ; სამუშაო ადგილებზე მოხმარების ქვევითი ცვლილებების წახალისების თაობაზე; ისაუბრა „ჭკვიანი“ სისტემების უპირატესობის თაობაზე.</p> <p>სამივე ქალაქის თვითმმართველობის ორგანოს წარმომადგენლებს აქვთ ცოდნა</p>	<p>გამოვლინდა, რომ ინფორმაცია ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის შესახებ მათ ფაქტობრივად არ აქვთ, ან აქვთ ზედაპირული ცოდნა;</p> <p>დღემდე მათ მიმართ ამ საკითხებთან მიმართებაში არანაირი საკანონმდებლო მოთხოვნის შესაბამისი ღონისძიება არ განხორციელებულა. მათივე ინფორმაციით, მენეჯერებს და კონსულტანტებს ინფორმაცია მიეწოდებათ საქონლის დისტრიბუტორებისგან; ასევე ნივთი.</p> <p>ენერგოეფექტურობის შესახებ მათ მიერ მომხმარებლის ინფორმირებულობა ხდება საქონლის გასაღების ინტერესიდან გამომდინარე.</p> <p>უფრო მძიმე მდგომარეობაა სამშენებლო მასალებთან დაკავშირებით; შესაბამისი მაღაზიების მენეჯერების/კონსულტანტების მიერ მოწოდებული ინფორმაციით, მხოლოდ ცნობილი ბრენდული ფირმების საამშენებლო მასალების დიდ პირველად შეკვრებზე შეიძლება არსებობდეს ეტიკეტი და ინფორმაცია ენერგოეფექტურობის შესახებ.</p>	<p>სამივე მუნიციპალიტეტში მოსახლეობას ენერგოეფექტური კანონმდებლობის არსებობის შესახებ ინფორმაცია არა აქვს, ; ასევე არ იცნობს ეტიკეტირების და „შენობების ენერგო ეფექტურობის“ შესახებ შესახებ კანონმდებლობას. მათი ინფორმაციის წყარო ძირითადად არის ტელევიზია, ინტერნეტი, შესაბამისი მაღაზიების კონსულტანტები, ასევე ახლობლები.</p> <p>ფოკუსჯგუების მონაწილეების უმრავლესობას აქვს ზედაპირული ინფორმაცია ენერგოეფექტურ კლასიფიკაციაზე A+,A++, A+++ და არა: A,B,C, G და შესაბამისი ფერების შესახებ.</p> <p>მაღაზიის კონსულტანტის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია მეტ-ნაკლებად აკმაყოფილებთ, მაგრამ უმჯობესად მიიჩნევენ თუ დაზოგილი ენერჯის რაოდენობის მიწოდება მოხდება პროცენტულად, განსაკუთრებით ენერგოეფექტური ნათურების შემთხვევაში.</p>
---	---	---	---

	<p>მზის ენერჯის წყალგამათბობლებსა და პანელებზე, მაგრამ, ამბობენ, რომ ფასი არის ძვირი და ბიუჯეტში ასეთი აღჭურვილობების შექმნა გათვალისწინებული არ არის.</p> <p>აღსანიშნავია, რომ სამივე ქალაქში გარე განათების ნათურები არის ენერგოეფექტური. აღინიშნა, რომ ამით ადგილობრივი თვითმმართველობის ელექტროენერჯის ხარჯის დანაზოგი მნიშვნელოვანია.</p>		
<p>3.დამოკიდებულება ენერგო ეფექტურობასთან</p>	<p>ხონის, აბაშის, მარტვილის მოსახლეობში, ადგილობრივი თვითმმართველობის შესაბამის თანამდებობის პირებთან (ინფრასტრუქტურის, ეკონომიკის სამსახურის წარმომადგენლები, არქიტექტორი) და მაღაზიების მენეჯერებთან /კონსულტანტებთან ჩატარებული ინტერვიუებიდან გამომდინარე, დამოკიდებულება ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის მიმართ ამ ეტაპზე არის ზედაპირული, თავადაც აცნობიერებენ ინფორმაციის ნაკლებობას, აქვთ სურვილი უკეთ იცნობდნენ კანონმდებლობას, განსაკუთრებით კანონმდებლობის 25-ემუხლის ქვეპუნქტების პრაქტიკული განხორციელების შემთხვევებს. მათი მოსაზრებით, კარგი იქნება თუ მოკლე, კონკრეტული და დიფერენცირებული ინფორმაციის მიწოდება მოხდება ტრენინგების, ფლაერების ან მოკლე კლიპების სახით, როგორც სატელევიზიო, ისე ინტერნეტ რეკლამებში. ბარიერების შესახებ აღქმა უკავშირდება ინფორმაციის ნაკლებობას კანონმდებლობის შესახებ.</p>		

დასკვნები და რეკომენდაციები

ანგარიშის მიზნებიდან გამომდინარე გაკეთდა ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული საქართველოს კანონმდებლობისა და საერთაშორისო ხელშეკრულებების ანალიზი. ასევე, გაკეთდა სამიზნე მუნიციპალიტეტებში (ხონი, მარტვილი, აბაშა) ზემოთხსენებული კანონმდებლობის განხორციელებული და შეუსრულებელი მოთხოვნების იდენტიფიკაცია. საამისოდ გაანალიზებული იქნა შესაბამისი დოკუმენტაცია, მუნიციპალიტეტებისადმი გაგზავნილ წერილებზე მიღებული პასუხები და სოციოლოგიური კვლევის შედეგები. მომზადდა რეკომენდაციები.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული საკანონმდებლო პროცესების კუთხით გარკვეული წინსვლა აქვს, ის კვლავ მნიშვნელოვანი გამოწვევების წინაშე დგას და ეს რა თქმა უნდა აისახება მუნიციპალიტეტების საქმიანობაზე ამ მიმართულებით. კვლევამ აჩვენა, რომ კანონებით გათვალისწინებული კანონქვემდებარე აქტების გამოცემა ხშირ შემთხვევაში გვიანდება; ბევრი მათგანი კი მიღებული არ არის.

ენერგოეფექტურობის ახალი ეროვნული სამოქმედო გეგმა – ძირითადი დოკუმენტი, რომელიც ასახავს ენერგოეფექტურობის განხორციელების პრიორიტეტებს, მზად უნდა ყოფილიყო 2021 წლის ბოლოს. მოგვიანებით გადაწყდა, რომ ეს დოკუმენტი ჩანაცვლებულიყო „ენერგეტიკისა და კლიმატის ინტეგრირებული გეგმით“, რომელიც დღეისათვის მზად არ არის. არსებობს მხოლოდ მისი პროექტი.

კანონმდებლობის პრობლემები განსაკუთრებით მწვავეა მუნიციპალიტეტების დონეზე, სადაც საზოგადოების ცნობიერება ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებულ საკითხებში შედარებით დაბალია. ეს დადასტურდა როგორც სოციოლოგიური კვლევის შედეგებით, ისე იმ ფაქტით, რომ არც ერთ სამიზნე მუნიციპალიტეტის ადგილობრივ ბიუჯეტში გათვალისწინებული არ არის ენერგოეფექტურობის პოლიტიკის გატარებასთან დაკავშირებული ხარჯები.

ინტერვიუებიდან გამომდინარე, ამ ეტაპზე, როგორც მოსახლეობის ისე ადგილობრივი თვითმმართველობის შესაბამისი წარმომადგენლებისა და მალაზიების მენეჯერების/კონსულტანტების დამოკიდებულება ენერგოეფექტური კანონმდებლობის მიმართ არის ზედაპირული. ისინი თავადაც აცნობიერებენ ინფორმაციის (ცოდნის) ნაკლებობას და სურვილი აქვთ უკეთ იცნობდნენ კანონმდებლობას; განსაკუთრებით კანონმდებლობის 25-ე მუხლის ქვეპუნქტების პრაქტიკული განხორციელების შემთხვევებს.

ამ საკითხის მოგვარებისთვის უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ადვოკატირებას და მოსახლეობისა და ადგილობრივი საჯარო მოსამსახურეების ცნობიერების ამაღლებას, სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციების ჩართულობით. რაც აღნიშნულია კიდევ ასოცირების შეთანხმებასა და საქართველოს კანონში ენერგოეფექტურობის შესახებ.

მიუხედავად იმისა, რომ ენერგოეფექტურობასთან დაკავშირებული კანონმდებლობა ბოლომდე ამოქმედებული არ არის, საჭიროა ყურადღება გამახვილდეს ენერგოეფექტურობის ამაღლების მარტივ და დაბალხარჯიან ქმედებებზე. ეს ქმედებები განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კერძო თუ საჯარო შენობებისთვის, მსგავსი ხარჯების ანაზღაურება მოკლე ხანში ხდება და ფინანსურ ეკონომიასაც იძლევა.

ამავდროულად, საქართველოს კანონის ენერგოეფექტურობის შესახებ 25-ე მუხლის და ასოცირების შეთანხმების 370-ე მუხლის მოთხოვნათა შესაბამისად, საჭიროა მუნიციპალიტეტებმა უზრუნველყონ სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციითა ფართო ჩართულობა ენერგოეფექტურობის კანონმდებლობის მოთხოვნათა შესრულებისთვის;

- მოსახლეობის და სავაჭრო ობიექტების თანამრომლებისთვის ენერგოეფექტურობის საკითხებში გათვითცნობიერებისთვის საჭიროა ტრენინგების ორგანიზება და ამ მიმართულებით დონორი ორგანიზაციების მოძიება;
- დიდი მნიშვნელობა აქვს სკოლის მოსწავლეებთან მუშაობას. საამისოდ უნდა მოხდეს შესაბამისი პროფილის პედაგოგთა კვალიფიკაციის ამაღლება;
- სახელმწიფო შესყიდვების სატენდერო პირობებში აუცილებლად უნდა ჩაიდოს ენერგოეფექტური საქონლის/მასალების მოთხოვნა;
- ენერგოეფექტური საქონლის/მასალების უპირატესობის და მათი გრძელვადიანი ეკონომიკური ეფექტიანობის შესახებ მოსახლეობის ცნობიერების ასამაღლებლად ფართოდ იქნას გამოყენებული სხვადასხვა სახის საინფორმაციო საშუალება: ბეჭდური მედია, სოციალური ქსელები და მასმედია.
- ენერგოეფექტურობის დასაწერად და კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციისთვის მუნიციპალიტეტების ხელმძღვანელობა უნდა დაინტერესდეს „მერების შეთანხმების“ პროცესით. „მერების შეთანხმებაზე“ მიერთება გაზრდის ადგილობრივი ხელისუფლების პასუხისმგებლობას აღნიშნულ საკითხებთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, ამ მუნიციპალიტეტებისადმი გაიზრდება ინტერესი დონორების მხრიდან;
- მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტებში უნდა ჩაიდოს ენერგოეფექტურობის პოლიტიკის განხორციელებასთან დაკავშირებული ხარჯები.